

TÜRK MÜZİĞİ NAZARİYATI VE SOLFEJİ DERSLERİNDE METODOLOJİ Methodology in Turkish Music Theory and Turkish Music Solfege

Hatice Selen ERGÖZ*

Özet: Erol Eroğlu ve Yavuz Köktan metodu “Metot (yöntem), bilinmeyen birşeyi bulup meydana çıkarmak veya bilinen bir şeyi başkalarına gösterip ispat etmek için düşünceleri iyi bir şekilde sıralamak ve kullanmak sanatıdır. Diğer bir tanımla metot kelimesi, “araştırma yolu ile bulunup ortaya konabilecek somut sebep-sonuç ilişkilerini ve (mümkün olduğu hallerde) bu ilişkilerin temelinde yer alan soyut ilmi kanunları tesbit edebilmek için izlenmesi gereken yol” anlamına gelir. En geniş anlamıyla metot, “gerçeğe götüren yol”dur.” şeklinde geniş bir biçimde tanımlanmaktadır.

Çağımızda: üniversite çatısı altında okutulmakta olan her dersin gerçeğe ulaşmak ve daha iyi bir eğitim için metodolojisinin bulunması gereklidir. Solfej dersleri konservatuarlarda okutulmakta olan diğer tüm dersler için basamak olan önemli bir derstir. Bu alanda metotlaşma için öncelikle dersle ilgili özel metotların ve kuralların tesbit edilmesi ve sıralanması gerekir.

Türk müziği nazariyatı ve solfeji derslerinde metotlaşma için öncelikle aşağıdaki temel konularda birlik sağlanmalıdır.

1. Ana Dizi ve Ses Sistemi
2. Akort Sistemi
3. Dörtlü ve Beşliler
4. Makam Sınıflandırılması ve Makam Bilgisi
5. Usûl Bilgisi
6. Terminoloji
7. Meşk
8. Nota Yazımı

Özetle; Türk müziği nazariyatı ve solfeji eğitiminde, sözü edilen birbirleriyle ilintili tüm bu konuların; bilimsel bakış açısıyla ele alınması ve doğru bir sıralamayla öğrencilere aktarılması gerçekleştirilebildiği oranda “çağdaş eğitim” kavramına yaraşır bir öğretim gerçekleşebilecektir.

* Yrd. Doç. Dr.-, Sakarya Üniversitesi, Devlet Konservatuarı Öğretim Üyesi.

Anahtar Sözcükler: Türk müziği, Türk müziği nazariyatı ve solfeji öğretimi, yöntem, metodoloji.

Abstract: *Erol Eroğlu and Yavuz Köktan defined method as “Method is the art of finding and indicating an unknown thing or the art of arranging and using thoughts for showing and proving a known thing to others.” In other words, the word method means “the way that should be followed for determining cause-effect relations that can be proved by research and (when possible) for determining abstract scientific laws based on these relations.” With its broadest meaning, method is the way to the truth.”*

In our age, the course that is given in university should have a methodology for reaching the truth and for a better education. Solfege course is an important course that is a step for all other courses in conservatory. For methodology in this field, first it is necessary to determine and list the special methods and rules about the course.

1. Basic Scale and Sound System
2. Chord System
3. Fourths and Fifths
4. Makam Classification and Makam Information
5. Rhythm (Usûl) Information
6. Terminology
7. Meşk
8. Note Writing

To summarize, in Turkish music theory and education, when all these mentioned subjects are handled with a scientific perspective and presented to the students with an accurate arranging, an education that “modern education” concept deserves will be applied.

Keywords: *Turkish music, Turkish music theory and solfege teaching, method, methodology.*

Giriş

Metot(yöntem), bilinmeyen birşeyi bulup meydana çıkarmak veya bilinen bir şeyi başkalarına gösterip ispat etmek için düşünceleri iyi bir şekilde sıralamak ve kullanmak sanatıdır. Diğer bir tanımla metot kelimesi, “araştırma yolu ile bulunup ortaya konabilecek somut sebep-sonuç ilişkilerini ve (mümkün olduğu hallerde) bu ilişkilerin temelinde yer alan soyut ilmî kanunları tesbit edebilmek için izlenmesi gereken yol” anlamına gelir. En geniş anlamıyla metot, “gerçeğe götüren yol”dur.¹

Metodoloji; öncelikle bütün bilimlere uygulanan genel metotları, sonra da bunlara dayanarak her bilimin temel prensipleriyle kendi olaylarının incelenmesinde uygulayacağı özel metotları ve kuralları araştırır, bilimlerin

sınırlarını ve birbirleriyle olan ilişkilerini belirtir; konularını meydana getiren olayların dayandığı temel prensip ve kuralları gösterir. Metot; zihni bir süreçtir. Zihin gerçeklik amacına ulaşmak için çeşitli yollar izler. Fakat herkesin aklına esen bir yol tutması durumunda çabalar boşa gider ve çoğu zaman gerçeğe varılamaz.²

Çağımızda; üniversite çatısı altında okutulmakta olan her dersin gerçeğe ulaşmak ve daha iyi bir eğitim için metodolojisinin bulunması gereklidir. Solfej dersleri konservatuarlarda okutulmakta olan diğer tüm dersler için basamak olan önemli bir derstir. Bu alanda metotlaşma için öncelikle dersle ilgili özel metotların ve kuralların tespit edilmesi ve sıralanması gerekir.

“Müzik eğitimi” bağlamında, daha çok “çalgi eğitimi” alanında metotlaşmanın öne çıktığı gözlenmektedir.

Nazariyat (kuram-teori), ilgili olduğu bilim dalının alanına giren konularda tahmin ve açıklamalar yapan ve bu konular arasında ilişkiler kurmayı amaçlayan sistematik bilgiler topluluğudur.³ Solfej eğitimi ise müzikâl seslerin yükseklik, süre, hız, şiddet gibi belli kurallara göre ifade edilmesidir. Türk müziği nazariyatı ve solfeji derslerinde, bir yandan Türk müziğinin bağlı olduğu temel kurallar, ses sistemi, dörtlü ve beşliler, makam bilgisi anlatılırken; diğer yandan, var olan eserlerden yola çıkılarak seslendirme ve analiz çalışmaları yapılır. Bu çalışmalar konservatuarların kuruluşundan bu yana daha sistemli olmuşsa da, günümüze değin tam bir metotlaşmaya gidilememiştir. Oysa günümüzde ilmin gerektirdiği şekilde kitaba dayalı ve metotlaşmış bir eğitim anlayışı ön plandadır.

Batı müziği solfeji eğitiminde ilk olarak müzik ve sesle ilgili başlıca kavramlar öğretilir, ardından nota değerlerine, aralık, ses, ritim ve diğer çalışmalara geçilir. Batı müziği ses sistemine göre iki temel dizi (majör-minör) mevcuttur; bütün tonlar bu iki dizile açıklanabildiği için aralıkların açıklanmasının ardından işitme, okuma ve yazma safhalarına geçilebilir. Bu yüzden batı müziği solfeji dersinde ilerleme daha kolay sağlanabilmekte ve daha sistemli bir yol izlenebilmektedir.

Türk müziği nazariyatı ve solfeji eğitiminde ise durum farklıdır. Sistem, kulağın fark edebildiği en küçük ses dilimi olan “koma”ya dayalıdır. Bu nedenle ana dizi, ses sistemi, aralıklar, makam oluşumu ve daha birçok konuda detaylar mevcuttur. Bu detayların belli bir sırada verilmesi “öğrenme” için ön koşuldur. Bu yüzden çok daha sistematik, çok daha planlı bir çalışma gereklidir. Şu anda, ağırlıklı olarak eğitimcilerin şahsî bilgi ve birikimlerine dayalı olarak; şarkı, türkü gibi formlarda, var olan eserlerden yola çıkılarak, zaman zaman da eğitimcilerin kendi yazdıkları egzersizlerden faydalanılarak öğretim yapılabilmektedir. Mevcut eserlerin çoğunluğu solfej öğretimi amacıyla yapılmadığı için sistemli bir öğrenme gerçekleşmemektedir. Bu gibi nedenlerden dolayı metodoloji, Türk müziği solfeji ve nazariyatı derslerinde de diğer tüm derslerde olduğu gibi önem taşımaktadır.

Dersin, nazariyat, uygulama ve dinlemeye yönelik etkinliklerinin tümünü içerecek bir planlama gereklidir. Bu planlama için, Türk müziği eğitimi verilen konservatuarlardaki ilgili uzmanların, işbirliği içinde çalışmaları büyük önem arz etmektedir.

Konuyla ilgili nazari ve uygulamaya yönelik çeşitli yayınlar incelenecek olursa;

Başta nazariyat konusunda tüm diğer kitaplara temel ve kaynak olan, sistemin kurucularından H. Saadettin Arel'in "Türk Müziği Nazariyatı Ders Notları", yine Arel-Ezgi-Uzdilek sistemine bağlı kalarak yazılan İsmail Hakkı Özkan'ın yazmış olduğu "Türk Müziği Nazariyatı ve Usûlleri-Kudüm Velveleleri", Zeki Yılmaz'ın hazırladığı "Türk Müziği Nazariyatı", Fikret Kutluğ'un hazırlamış olduğu "Türk Müsıkisinde Makamlar" başlıklı kitaplar günümüzde en çok başvurulan nazariyat kitaplarıdır.

Nazariyat alanında ihtiyaçlara cevap verebilecek çok sayıda kitap bulunmasına karşın uygulamaya yönelik kitaplar sınırlıdır.

Onur Akdoğu tarafından hazırlanan "Yeni Başlayanlar için Solfej", "Türk Müziği Bona ve Solfej Metodu", Ahmet Hatiboğlu'nun hazırladığı "Türk Müsıkîsi Solfeji 1-2-3", Fethi Karamahmutoğlu'nun hazırladığı "Bizim Geleneksel Müziğimiz", Erol Bingöl'e ait "Türk Müsıkîsinde Makamlar ve Seyir Örnekleri" uygulamaya yönelik kitapların başlıcalarıdır.

Çok sayıda kitabın yer alması bilginin çoğalması ve yayılması anlamına gelse de, var olan kitaplardaki eksiklikler; öğretime uygunluk, metodik bakış eksikliği, baskı hataları, yaygın olmayış/dağıtım yetersizliği gibi sorunlar, alandaki metotlaşma çabalarını olumsuz etkilemektedir.

Türk müziği nazariyatı ve solfeji derslerinde metotlaşma için öncelikle aşağıdaki temel konularda birlik sağlanmalıdır.

A. Türk Müziği Nazariyatı ve Solfeji Derslerine Temel Teşkil Eden Konular

1. Ana Dizi ve Ses Sistemi
2. Akort Sistemi
3. Dörtlü ve Beşliler
4. Makam Sınıflandırılması ve Makam Bilgisi
5. Usûl Bilgisi
6. Terminoloji
7. Meşk
8. Nota Yazımı

1. Ana Dizi ve Ses Sistemi;

Ana dizi, tüm dizileri kendi bünyesinden doğurma özelliğine sahip bulunan, ses sistemini barındıran, her yönüyle açıklanabilen; sıkça kullanılan bir

dizi olmalıdır. Arel-Ezgi-Uzdilek sistemine göre çargâh makamı dizisi ana dizi olarak belirtilmiş ancak uygulamada bu dizi pek kullanılmamıştır.

Arel-Ezgi-Uzdilek sistemine göre ana dizi kabul edilen çargâh makamı dizisi, eski edvar kitaplarında uşşak dizisi olarak adlandırılmaktadır. Değiştirme işareti almayan ve doğal seslerden kurulu olmasıyla tercih edilen eskilerin uşşak dedikleri bu dizi, batı müziğindeki do majör dizisinin kullanılışının tersine, müziğimizde hiç de yaygın kullanılan bir dizi değildir.⁴

Bu nedenle “Türk müziği” solfeji eğitiminde; rast makamı dizisini ana dizi olarak almak ve bu makamın seslerini kullanarak eğitime başlamak, daha doğru bir yöntem olarak gözükmektedir. Sonuç olarak, en önemli sorun olan ana dizi sorunu çözüldüğü takdirde, önemli bir yol katedilebileceği öngörülebilir.

2. Akort Sistemi

Akort, herhangi bir enstrümanın perde veya tellerinin belli bir sese göre düzenlenmesidir.⁵

Batı müziğinde tüm sesler “diapozon” a göre düzenlenirken, Türk müziğinde akort “Bolâhenk Ney” i esas alınarak yapılır. Buna göre “diapozon” dan alınan “la” sesi, re (neva) 440 titreşim olarak kabul edilmektedir.

Türk müziğinde insan seslerine karşılık gelen ney çeşitleri 12 adettir. Bunlar; Mansur, Mansur Mabeyni, Şah, Davud, Davud Mabeyni, Bolâhenk, Bolâhenk Mabeyni, Süpürde (Atteri), Müstahsen, Müstahsen Mabeyni, Kız Neyi, Kız Neyi Mabeyni şeklinde sıralanır.

Türk müziğinde en büyük sorunlardan bir tanesi akort sorunudur. Diapozondan alınan la sesine la denmemesi gerek teknik, gerekse uygulama açısından sorunlara neden olmaktadır. Özellikle, yeni başlayan bir öğrencinin neredeyse her ders için ayrı bir akort sistemiyle karşılaşması, eğitimi olumsuz anlamda etkileyen bir unsur olmaktadır.

Akort sistemiyle ilgili konular konservatuarlarca oluşturulacak heyetler tarafından işin uzmanı kişilerce netliğe kavuşturulmalıdır.

3. Dörtlü ve Beşliler

Türk müziği ses sisteminin kurucuları olan Safiyüddin Urmevî ve Meragalı Abdülkâdir’in eserleri başta olmak üzere, nazariyat kitaplarının sistemle ilgili içerdiği konuların başında, aralıklar, dörtlü ve beşliler gelmektedir. Türk müziğinde dörtlü ve beşliler makam bilgisinin özünü teşkil etmektedir. Bu nedenle, konunun başlangıçta iyi kavranması çok önemlidir.

Dörtlü ve beşlilerden yola çıkılarak makam bilgisine ulaşıldığına göre; bunların kavranması amacıyla, “anahtar ezgiler”⁶ kullanılabilir. Anahtar ezgilerin işlevsel kullanımı yoluyla, komalı seslerin gereğince verilmesi de sağlanabilir. Öğrenci, önceden bu müzik ile yoğrulmamış ise bu dörtlü ve beşlileri seslendirmesi ve aralarındaki farkı hissetmesi ilk aşamada mümkün olamamaktadır. Bu aşamanın

daha hızlı ve sağlıklı gerçekleşmesi için anahtar ezgiler, son derece etkin bir rol üstlenmektedir. Müziğimizde yer alan tüm dörtlü ve beşlileri anımsatacak yeterli sayıda türkü ve şarkı bulunmaktadır. Öğrenci daha önceden zihninde, belleğinde bulunan müzik eserleri yoluyla, makamları oluşturmaya yarayan dörtlü ve beşlileri daha çabuk kavrayabilecektir.

Ayrıca dörtlü ve beşlilerin diğer perdelere aktarımı çalışmalarını da gereğince yapılarak, öğrencilerin bir dörtlü ya da beşliyi ana perde dışında da kolayca tanırlar hale gelmeleri sağlanmalıdır.

4.Makamların Sınıflandırılması ve Makam bilgisi

Makamların sınıflandırılması, müziğimizde bilimselleşme adına önemli bir adımdır. Safiyüddin Urmevî ve Meragalı Abdülkâdir'in edvarlarında da, makamlar sınıflandırmaya tâbi tutulmuştur.

Murat Bardakçı tarafından yazılan “Maragalı Abdülkâdir” kitabında, *“dörtlülerin, beşlilerin ve diğer bazı aralıkların peşpeşe eklenmeleri, “devir” adı verilen dizileri meydana getirir. Devirler, bilimsel anlamda ilk kez Safiyüddin tarafından tasnif edilmiştir ve üç gruptur: “şedd”, “avâze”, “mürekkebât”. Bu ana sınıflandırma, daha sonraki dönemlerde bazı iç değişikliklere uğramışsa da, devirleri üç ana gruba ayırma işlemi, hep aynı kalmıştır.”*⁷ şeklinde ifade edilmektedir.

20. yüzyıla gelene dek makamların sınıflandırılmasında bazı değişiklikler olmuşsa da çoğunlukla sistemci okula sadık kalındığı görülmektedir. 20. yüzyıla gelindiğinde ise, Türk müziği nazarı sistemi tartışmaları başlamış; çeşitli görüşler öne sürülmüş; farklı müzikologlar bireysel tasnifler yapmışlardır. Kimi nazariyatçılar makamları sadeleştirip tek çatı altında toplarken, kimileri genişleterek daha çok makamdan bahsetmişlerdir.

Makam bilgisi konusunun doğru ve eksiksiz olarak anlaşılabilmesi için, öncelikle, doğru bir sınıflandırma yapılması gereklidir. Bu gerçekleştirilebildikten sonra makam bilgisinin özel konularına geçilebilir.

Makam müziğinde “dereceler”in önemi vurgulanmalıdır. Makam dizisinin her bir sesinin belli birer ismi ve görevi bulunmaktadır. Bu isim ve görevler bilinmez ise makam kavramı da gereğince anlaşılmış sayılamaz. Söz konusu seslerin makamlarda aldığı görevler vurgulanmalı, egzersizler yoluyla pekiştirilmelidir.

Türk müziği makamlarında, seyir konusunun önemi de gereğince vurgulanmalıdır. Makam anlatımı ve öğretimi esnasında, makamda yer alan başlıca sesler, önem sırasına göre incelenmeli; ölçüsüz seyir çalışması, geleneksel Türk müziğinin bir karakteristiği olarak devam ettirilmelidir.

Ayrıca müzikal analiz çalışmaları ilk sınıftan itibaren başlatılmalıdır. Öğrenciler; cümle, motif ve periyod gibi biçime dayalı öğeleri analiz edebildikleri

gibi, makamın önemli derecelerini eser üzerinde analiz edebilir düzeye getirilmelidirler. Böylelikle; dörtlü ve beşlilerin anlaşılmasının ardından, “analiz” yoluyla, öğrenilen bilgiler pekişebilecektir.

5. Usûl Bilgisi

Eski nazariyat kitaplarına bakıldığında temel başlıklardan birinin ses sistemi-makamlar, ikincisinin usûl (îka) olduğu görülür.

Murat Bardakçı'nın yukarıda sözü geçen aynı kitabında, “*İkâ; bir ritmik devirdir, prozodi ile yakın ilişki içerisinde. Ve birçok kuralları aruzun temellerinden kaynaklanırken, usûllerde eski aruz “bahir”leriyle münasebettedir.*”⁸ şeklinde ifade edilmektedir.

Sözle ilişkili olarak düşünülen usûl; Türk müziğinde; en temel “açıklama” unsurudur. Bu nedenle usûl vurmadan ya da düşünmeden icrâ yapılamaz.

Türk müziğinde usûl bilgisi, müziğin anlaşılmasını kolaylaştıran bir ögedir. Eskiden meşk ortamlarında dize vurularak öğrenim gerçekleştirilirken; günümüzde bu ortamların olmayışı, birçok öğrenci için başlangıçta, usûl konusunun algılanışını zorlaştırmaktadır. Meşk sisteminin en önemli teknik özelliği usûl vurma zorunlu olmasıdır.

Türk müziği nazariyatı ve solfej dersinde usûl bilgisinin doğru kavranması için, her egzersiz mutlaka ritmik okuma yoluyla çözümlenmeli; basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene doğru gidilmeli; basit usûller (nîm sofyan ve semâi) yeterince işlenmeli, bütün ritmik yapılar bu usûllerle anlatıldıktan sonra; sofyan, Türk aksağı gibi daha büyük usûllere geçilmelidir.

Usûllerin kolayca kavranabilmesi amacıyla; öğrencilere, kendilerinin anlayabilecekleri kolaylıkta egzersizler de yazdırılabilir. Böylece kendileri egzersiz yazarken, bir yandan usûlün gerektirdiği vuruşları gereği gibi kullanmayı öğrenecekler, diğer yandan küçük de olsa bir ezgi üretmenin mutluluğunu yaşayacaklardır.

Türk müziği solfej dersinde; uygulamaya yönelik, çeşitli solfej kitaplarının bulunması, özellikle usûl konusunun anlaşılması bakımından da önemlidir.

6. Terminoloji

Türk müziğinde fikir birliğine varılması gereken temel konulardan biri de terminolojidir. Makam, perde, usûl ve daha birçok konuda terminoloji birliği sağlanmalıdır. Öğrenciler; terminoloji konusunda, neredeyse her kitapta ayrı bir yaklaşım ile karşılaşarak anlama güçlüğü yaşamamalıdır.

Temel müzik bilgileri ile ilgili belli başlı kavramlar anlatılırken ortak bir dil tercih edilmelidir. Örneğin sadece “dizi” kelimesi için dahi; bir kitapta mod, bir kitapta aşıt, bir diğerinde ayak gibi aynı anlama geldiği düşünülen fakat tartışmalı kelimeler kullanılabilir. Bunun yanı sıra “bona yapmak”⁹ gibi bazı yanlış yerleşmiş kavramlar terk edilmelidir.

7. Meşk

Türk müziği solfeji öğreniminde “meşk” yani kulaktan öğrenme ve tekrarlama önemli bir yer tutar. Vural Sözer müzik ansiklopedisinde “meşk; Türk müziğinde uygulanan, geleneksel kulaktan öğrenme ve öğretme yöntemi”; meşk etmek ise; “öğretmenin çaldığı veya söylediği yapıtı dinleyerek öğrenmek ve ezberlemek”¹⁰ şeklinde ifade edilmektedir. Ancak Türk müziğinde meşk geleneğinin çok daha geniş içeriği bulunmaktadır.

“Aşk olmayınca meşk olmaz” isimli kitabında Cem Behar meşk geleneğini tarihî, teknik ve estetik açılarından incelemiştir. “Meşk, mûsikî dünyasının hat sanatından ödünç aldığı “yazı örneği”, yazı alıştırmaları” ya da “yazı karalaması” anlamına gelen bir terimdir. Meşk, hattatın talebesine ders olarak verdiği yazı örneği ya da karalamasıdır. Ancak bu kelime mutlak ders ve öğrenim anlamında da kullanılabilmiştir.”¹¹

Aynı kitabın “meşk ve usûl” başlıklı bölümünde, meşk geleneğinin dayandığı esaslar anlatılmakta, usûl vurmanın meşk için zorunlu olduğu, usûl, melodi ve güfte ilişkisiyle örülmüş ustalıklı eserlerin bu şekilde aktarımının yüzyıllar boyunca sağlıklı bir şekilde aktarımı sağladığı vurgulanmaktadır.¹²

Türk müziği, yüzyıllar boyunca “meşk sistemi”ne dayalı bir biçimde süre gelmiştir. Usta çırak ilişkisi içinde, Türk müziğini iyi bilen, icrada ustalaşmış bestekâr ve icracılarla yapılan bu müzikli toplantılar aracılığıyla, henüz konservatuarların kurulmadığı yıllarda birçok icracı ve bestekâr yetişmiştir. Buralarda ustaların ağızından çıkan her söz, icra dikkatle dinlenir, ustalar izin vermedikçe öğrenciler ya da yetişmekte olan adaylar icrada bulunmazlardı. Dinleme ve taklît yoluyla geçmişten geleceğe bir köprü oluşturan meşk ortamları, 20. yüzyılın getirdiği yaşam ortamında giderek kaybolmaya yüz tutmuştur. Günümüzde Üsküdar Mûsikî Cemiyeti, İstanbul Üniversitesi korosu gibi hâlen meşk geleneğinin sürdürüldüğü eğitim, öğretim ortamları az da olsa bulunmaktadır.

Türk müziği nazariyatı ve solfeji dersinin uygulama bölümünde “meşk” de bir program dahilinde, yaygın ve etkin biçimde yer alabilmelidir. Çünkü; kulaktan öğrenme, bu dersin en önemli kısmıdır. Özellikle günümüz gençliğinin kulakları ve zihinlerinin, kitle iletişim araçları ile her geçen gün biraz daha kirletildiği düşünülecek olursa, böyle bir programlamanın gereği ve önemi daha çok hissedilecektir. Anonim eserler, anlaşılır seyir örnekleri, taksimler ve basitten karmaşığa doğru bestecilerin diğer tüm eserleri, en iyi icra şekilleriyle seçilerek sıralı bir şekilde dinletilmeli, analiz yapılmalı ve yorumlanmalıdır.

8. Nota Yazımı

Türk müziğinde nota yazımından kaynaklanan yanlışlıklar ve eksiklikler de, öğretim esnasında önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Farklı kişiler ve kurumlara bağlı olarak değişiklik arz eden nota yazımları, nüans işaretlerine yer verilmeyişi, dönüş işaretlerinin (röpriz, coda vb.) yer almayı veya unutulmuş olması, eserin üzerinde belirtilen makam ismiyle, seyir karakterinin uyuşmaması, (Örneğin; hicâz âilesi makamları; humâyun, hicaz, uzzâl ve zirgüleli hicaz, isfahan ve mürekkep isfahan, gülizar ve mürekkep gülizar, sûzinâk ve zirgüleli sûzinâk makamlarında bu duruma sıkça rastlanmaktadır.), yazım hataları vd. sorunlar, başlıca yanlışlık ve eksiklikler olarak belirtilebilir.

Bu gibi sorunlar, öğrenmeyi güçleştiren, hatta bazen imkansızlaştıran unsurlardır. Eserlerin en doğru şekliyle öğrenciye aktarılması (ki bu çok önemli bir konudur), tamamen, hocanın bilgi ve birikimine kalmaktadır. Genellikle, mevcut eksiklik ve yanlışlıklar sürdürülmekte, eserlerle ilgili soru işaretleri zihinlerdeki yerini korumaktadır.

Türk müziği nota yazımında Coda müzik tarafından üretilen finale (<http://www.codamusic.com>), [hamparsum.net](http://www.hamparsum.net), nota2.2 (www.hamparsum.net) gibi programlar gelişmiş nota yazımı imkânları sunmaktadırlar. Bu programlar da kullanılarak, eserler yeniden ele alınmalı; ilgili konservatuarlarca oluşturulacak kurullar denetiminde yeniden yazılmalıdır.

Özetle; Türk müziği nazariyatı ve solfeji eğitiminde, sözü edilen birbiriyle ilintili tüm bu konuların; bilimsel bakış açısıyla ele alınması ve doğru bir sıralamayla öğrencilere aktarılması gerçekleştirilebildiği oranda “çağdaş eğitim” kavramına yaraşır bir öğretim gerçekleştirilebilecektir.

Sonuç

Türk müziği nazariyatı ve solfeji dersi, çağdaş eğitimin gerekleri göz önünde bulundurularak, metodik bakışla yeniden planlanmalıdır.

1. Ana dizi sorunu çözülmeli; öğrenim için en elverişli dizi ana dizi olarak seçilmelidir. Rast makamı dizisini ana dizi olarak almak en doğru yaklaşım olarak görülmektedir. Bu bağlamda, rast makamı ile öğretime başlanmalı; temel bilgiler, bu makam dizisi aracılığıyla anlatılmalıdır.
2. Bu derse temel teşkil eden tüm konularla ilgili eksiklikler giderilmeli, bilimsel düşünceye uygun biçimde yeniden tasarlanmalıdır.
3. Konuyla ilgili, nazari ve uygulamaya yönelik çalışmalar teşvik edilmeli; bu çalışmalar, üniversite vakıfları veya çeşitli kuruluşların desteğiyle kitaba dönüştürülebilmelidir. Aksi takdirde, konuyla ilgili üretim de öğretim elemanlarının imkânlarıyla sınırlanmış olacaktır. Ayrıca kaynakların dağıtımı ve tanıtımı gereğince yapılmalı, yaygın ve işlevsel bir hale getirilebilmelidir.
4. Türk müziği dersinde metotlaşma, nazariyat, uygulama ve dinleme bağlamlarında, doğru bir sıralamayla ve ivedilikle gerçekleştirilebilmelidir.

Sonnotlar:

- ¹ Erol EROĞLU, Yavuz KÖKTAN, *Araştırma Metot ve Teknikleri*, Sakarya Kitabevi, 2005, s. 39.
- ² EROĞLU, KÖKTAN; a.g.e., s. 40.
- ³ EROĞLU, KÖKTAN; a.g.e., s. 46.
- ⁴ H.Selen ERGÖZ, "XX. yüzyıl Başlarından Günümüze Türk Müziğinde Ana Dizi Sorununun Çözümüne İlişkin Yaklaşımlar", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Kasım 2006- Ocak 2007, Yıl: 8, Sayı 31, İstanbul, s. 211.
- ⁵ İsmail Hakkı ÖZKAN, *Türk Müsıkîsi Nazariyatı ve Usûlleri Kudüm Velveleleri*, Ötüken Neşriyat, 8. Baskı, İstanbul, 2006, s. 87.
- ⁶ Anahtar ezgi; dörtlü ya da beşlileri kolayca anımsatabilecek bilinen şarkı ya da türkü repertuarıdır.
- ⁷ Murat BARDAKÇI, *Maragalı Abdülkâdir*, Pan Yayıncılık, İstanbul, 1986, s. 63.
- ⁸ BARDAKÇI; a.g.e., s. 79.
- ⁹ Bona; İtalyan müzik eğitimcisi Pasquale Bona'nın soyadıdır.
- ¹⁰ Vural SÖZER, *Müzik Ansiklopedik Sözlük*, 4. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1996, s. 465.
- ¹¹ Cem BEHAR, *Aşk Olmayınca Meşk Olmaz, Geleneksel Osmanlı Türk Müziğinde Öğretim ve İntikâl*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Mart, 2006, s. 13.
- ¹² BEHAR; a.g.e., s. 20.

Kaynaklar:

- AKDOĞU, Onur. (2001). *Türk Müziği Bona ve Solfej Metodu*, 5. Baskı. İzmir: Üniversiteliler Ofset.
- _____ (2003). *Yeni Başlayanlar İçin Solfej*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri.
- AREL, H.Saadettin. (1991). *Türk Müsıkîsi Ders Notları*. Haz. Onur AKDOĞU. Ankara.
- BARDAKÇI, Murat. (1986). *Maragalı Abdülkâdir*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- BEHAR, Cem. (2006). *Aşk Olmayınca Meşk Olmaz, Geleneksel Osmanlı/ Türk Müziğinde Öğretim ve İntikâl*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- BİNGÖL, Erol. (1999). *Türk Müsıkîsinde Makamlar ve Seyir Örnekleri*. İstanbul: Üstün Eserler Neşriyat Evi.
- ERGÖZ, H.Selen. (2006). "XX. yüzyıl Başlarından Günümüze Türk Müziğinde Ana dizi Sorununun Çözümüne İlişkin Yaklaşımlar". *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Kasım 2006- Ocak 2007, S. 31, İstanbul.
- EROĞLU, Erol ve Yavuz KÖKTAN. (2005). *Araştırma Metot ve Teknikleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- HATİBOĞLU, Ahmet. (1982). *Türk Müsıkîsi Solfeji 1-2-3*. Ankara: Yeni Dağarcık Yayınları.
- KARAMAHMUTOĞLU, Fethi. (1980). *Bizim Geleneksel Müziğimiz*. İstanbul: AS-ER Ofset.

KUTLUĞ, Fikret. (2000). *Türk Müsıkîsinde Makamlar*. İstanbul.

ÖZKAN, İ. Hakkı. (2006). *Türk müsıkîsi Nazariyatı ve Usûlleri, Kudüm Velveleleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

SÖZER, Vural. (1996). *Müzik Ansiklopedik Sözlük*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

YILMAZ, Zeki. (1991). *Türk Müziği Nazariyatı*. İstanbul: Kardeşler Matbaası.

<http://www.codamusic.com>

<http://www.hamparsum.net>